

مکتبہ اسلامیہ

۱۸ نجفی سنہ

جزو، عدد : ۸۶

سنہ ۱۳۱۶

حروف عربيه نك طباعته تطبيقى حقنده تتبعاب تاريخيه

مشرقيندن متوفى شفر ك كتابخانه مى حقنده مدحت افندى قبايله طريق غزته سنده
بر ايكي مقاله نشر اولمش ايدى. بوقه لهرلك ايكنچيسنده شويله برفقره كورلمشدر:
" — — — — — بو ايكي نسخهنك برنجيسى حضرت دؤده منسوب اولان
مزاميرك عربيه ترجمه لرني حاوى بر نسخه اولوب ۱۷۰۶ سنه سنده اخشاب
حروف ايله (حلب) شهرنده طبع اولمشدر. اصل نظر دقتمزى جلب ايدن
جهتي دخي اولا اخشاب حروف ايله وئانيا ۱۷۰۶ سنه سنده حلب شهرنده طبع
اولمسيدير. بونده كي اهميت بزه مطبعه جيلق تاريخنه غاندر. بزه مطبعه جيلق
صنعت نافعنه واقف اولانلره (اخشاب حروف) تعميري ييانجي گيز. بوتعميري
ايلك دفعه اوله رق شمدي الشمش اولمزلر. آنلر تحظر ايدزلركه اوروپاده دخي
مطبعه حروفنك مباديسى آغاجدن اولوب، صكره قورشوندن ياپلقلارى كي، بزه
دخي اولا آغاجدن ياپلوب صكره دن قورشونه تحوّل ايلمشدر. فقط بز حروف
عربيه نك اڭ اول استانبولده صنعت طبعه تطبيق اولديغني ظننده ايكن كاتب چليدنك
استانبولده تحفة لكبار (۱۷۲۸) و جهانما (۱۷۳۲) كي آناري (طبع ايلديكي)
صره ده (۱) حليده دخي ۱۷۰۶ ده مزامير عربيه نك باصلمش اولمسي حقيقه نظر
دقتمزى جلب ايدر. بو كتاب الده بولنسه ده كيملر طرفدن نه صورتله باصلمش
اولديغني آڭلاسه ايدك بالطبع بيوك استفاده ايدر ايدك. بوهمتك رجال كنيساييه
(۱) بو اثرلرني كاتب چلي كنديسى طبع اقاممشدر. آنلري ابراهيم افندي طبع ايلمشدر.
چونكه كاتب چلي اوتاربخدن ۷۹ سنه اول ارتحال ايتمشدر. (لنامقه)

مخصوص اقلیدغه شبهه ایدمهیه جک بیلہ اولسوق، هر حالده کتانی گوردرک آلہ جق معلوماته قدر وصوله نسبتله بوظنک حکمی اوله منر .

§

مدحت افندیگ نظر دقتنی جلب ایله پک بیوک استفاده مأمول ایتدیگی کتاب موسیو شفرک اسامی کتب دفترنده بزم دخی مشهودمنر اولش ایدی . فقط مدحت افندیگ عطف ایلدیگی نظر اهمیتله باقیماش ایدک . چونکه بوکتاب دفترک برنجی صحیفه سنک بشنجی نومروسنده عیناً شویله محرردر :

5. Psalms de David, en arabe. Imprimé avec des caractères en bois à Alep, 1706, in-8, 280 pp, dem. bas. f.

حرفآ ترجمه سی : عربی مزامیر داؤد . حروف خشبیه ایله چاپده مطبوع . ترتیب متن . صحیفه ۲۸۰

مدحت افندی به مجهول اولماق لازم گلورکه مطبعه اصطلاحنده (امپریمه آودق ده قارقتر آن بوآ) یعنی تخته دن حروفله مطبوع تعبیرله (امپریمه آودق قلیشه آن بوآ) ویا (امپرسیون اقسیلوغرافی) یعنی تخته قالب ایله و یاخود محکوکات خشبیه ایله باصلمشدر . عبارهلری آره سنده بیوک بر فرق واردر .

قائالوغک تعبیری ایسه یاگلشدر . بوده شفرک اسامی کتبی قید دفترایدن اهل خبره دن مطبعه چی (ارست لهر و ایه عاند برخطادر . گورینورکه موسیو (لهر و) نه مطبعه جیلغه، نه ده صور طباعته واقفدر . چونکه طباعتک طرز حاضری اولان حروف متحرکه دن اول و صکره دنیانک هیچ بر طرفدن کتاب طبیی ایچون تخته دن حروف نحت وتصنیع اولغامشدر . حتی ۱۳۷۰ده (هازله م) ده طوغوب غوتنبرگک حروف متحرکه کی تاریخ اختراعی اولان ۱۴۴۰ده وفات ایتمش اولان القرآن قوسترکه اوروپاده باصمه جیلغک موجودی در . بوسنعتده تخته حروف دگل، تخته قالب استعمال ایتمشدر . ایسته بوندن طولاییدرکه . قوستر باصمه چی عد اولندیفی حالده (تیوغرافی) دینلان حروف متحرکه ایله طباعتک موجودی طانیماش و او شرفی بحق غوتنبرغ قزانمشدر . چونکه طباعت حاضرمی اوقات محترم اختراع ایتمشدر .

قوسترک اصوانه ایسه مصطلحات طباعتده (استامپ Estampe) باصمه دینورکه

قۇستۇرۇپ اساساً بىر (استامبۇر) ايدى . شوقدركە قۇستۇرۇڭ شايان ئىزاكار بىر فضىيائى
 وار ايسە اوده آغاچ لوحىلر اوزرىنە قىزارتمە يازو حكىلە صحىفەلر تەشكىل ايتىسى
 و بونلرى كاغذە باصەرق كىتاب طبعى وجودە كىتورمىسىدەر . زىرا كىندوسنە كىچىك
 قدر اوروپادە (استامپ) اصولى يعنى (اياز) دىنلان قابىلر وساطىتىلە باصمە جىلق
 اولمىقلە برابر ، يازو ايلە كىتاب طبعى كورلماش ايدى . يالڭىز كىلىسايە متعلق تصوىرلر
 و بىردە (اسقانىيل) كاغذلىرى باصىلوردى . تارىخ طبعات بونلرى ھىچ ھىروقت مطبعە جىلق
 صنعتى ايلە قارشىدىرمامىشدر . بو ايتىضاحتى اعطادن مقصدىن صنعت طبعاتە واقف
 اولمىيان ارباب مطالعەدە موضوع بىخىمىز حقنىدە بىر فېكر بىجىل حاصل ايتىمىكەن
 عبارتدر . زىرا طبعاتلە صورت مۇخصوصەدە اشتغال ايتىمانلر بولە بىر ايتىضاح اولمىدۇق
 جەلدە طبع اولغىش اولان كىتاب حقنىدەكى ملاحظاتىزدىن لزومى قدر استفادە
 ايدەمىزلر .

شىمىدى حەلە مطبعەسىنىڭ صورت تاسۋىسى حقنىدەكى تەتقىقاتىمىزى بىياندن اول
 خېر وىرىلان كىتابك نە يولەدە باصلىش اولدىغىنى تەرىف ايدەلم :

موسىو لورو اھل خېرە صفتىلە شىرك قىلغىنى تەتقىق ايدىرگەن (امپرىسىون
 اقسىلوغرافىق) ويا (امپرىمە) اومق قىلىشە آن بوآ) تەبىرلىرىنە بىل يوقازۇدە كورلدىگى
 اوزىرە (امپرىمە) اومق دەقارقتىر آن بوآ) تەبىرىنى قوللانمىقلە تەبلىط ذھنى موجب اولەجىق
 بىر خىطادە بولغىنىشدر . ھىتى مومى الېھك بۇ خىطاسىنى صنعتىمىزك بۇدۇقەلرىنە بىم قدر
 و بىلكە بىندىن زىيادە واقف اولمىق لازىم كىلان مەدھت افندىنى بىلە تەبلىط ايتىمىش
 و بوندىن طولايىدىركە بالايە نىقل ايتىدىكىمىز فقەردە : « مطبعە جىلق صنعت نافعەسىنە
 » واقف اولانلرە (اخشاب حروف) تەبىرى بىيىانچى كىلز . بۇ تەبىرى ايلك دفعە
 « اولەرق شىمىدى ايتىمىش اولەمىزلر . آنلر تخطىر ايدىرلر كە اوروپادە دىخى مطبعە
 » حروفك مبادىسى آغاچدىن اولوب سىكرەدىن قورشوندىن ياپىلدىقلىرى « قولنى دوشىمىركە
 ايراد ايتىشدر .

مطبعە جىلغە واقف اولمىيانلر مىشارالېھك بوقولە اعتماد ايتىمىكەنە معذوردر .
 فقط مطبعەجى اولمىقلە برابر بۇقولە اعتماد ايدىنلرى وصف ايدەچك كە بولەمىز . زىرا

اقدام غزنی کتاب مباحث غنی تاریخ طباعتمزجه بر کشف مهم حکمیده تلقی
ایدزك بوبابده ارباب تحقیقه مراجعتدن اول جف القلم (تخته حروف) قولنی مطبعه جی
اولمق حسبله رد ایتك اقتضا ایدردی .

بورادده تکرار ایدرز . اوروپاده دکل ، دنیسانك هیچ برطرفنده طباعتده
قوللاندنغز قورشون وراصدیق طاشی مخلوطی اولان حرفلردن اول تختهدن حروف
یابلاما شدز .

حتی لائین الفبائی (۱) کبی باصمده مستعمل اولان حرفلری ۵۸ عدددن عبارت
اولان برالفباده تختهدن حرف یایلق ممکن اولمدینی حالده بزم الفبامز کبی مجردائیه
مرکبائیه ، اقسام منفصله ویا متصله سیله ۵۵۰ پارچه تشکیل ایدن برالفبادن تخته
حروف یایلق هر درلو امکان واحتمالدن خارج قلور .

بناءً علیه حابده ۱۷۰۶ تاریخنده باصلش اولان کتاب ، قوسترک ایجاد ایتدیگی
تخته قالبدن بشقه برشی دکلدز . بوايسه تاریخ طباعت حاضرده هیچ برمرتبی حاز
دکلدز . (آرئیوغرافیک) یعنی صنعت طباعت بتون بتون بشقه برشی اوله رق ،
بویولده باصلش شیلر آنك شمول معنا سندن خارجدر . بومفهوم شمیدیکی طباعتده
هیچ برمفهوم افاده اتمز . چونکه بوقالبجیلقدر . قالبجیلقی ایسه بزدهده اوتهدن برو
جاریدر . کسوله اوزرینه غیطانله ایشلمان و بویالره تولندلره رسم اولنان نقوشك
اصلی هپ بویولده قالبلره باصیلور . غوتبرغدن اول بواصولی قوسترک کتاب باصمغهده
تطبیق اتمش ایدی . شوفر قایلکه قاشدره نقش ایچون باصیلان قالبلر بر سطح مستوی
اوزرینه گریلش و آلتسه ییغنی دوشمش برکبه نك اوزرینه بویا دوکیلور و اوزرینه
رسم محکوك اولان قاب بوبویالی چوخیه باصدیرلدقدن صکره قاشه اوریلور ایدی .
نته کیم حالا چارشیده کی فرمانه وایشله ویمنی قالبجیللری بویولده باصازکه آنلره
لسان عوامده (یازمه جی) تعبیر اونور .

طباعته تطبیقنده ایسه صحیفه عد ایده حکمز محکوك آغاج صرتی اوزری برمنکته

(۱) لائین الفبائی تعبیرله مختصراً لانیجه بی مراد ایلدک ، یوقسه فرانسه جی بر الفبا
قاصه سی سکائی کچر . [لنامقه]

لوحة سنك اوستنه قونور، يعنى محكوك قسمى ميدانده قالور و نصف كره شكلانده ايچى
 (طامبون) دىلان آلتله (۱) قابلك محكوك جهته مابع سياه سوريلور ؛
 يعنى طبق بر مهره يارمقله مركب ويرمك يولنده قابله بويلا
 اوريلور ودها صكرمه ترطيب ايدلمش كاغد طبقةسى بوقابلك
 اوستنه قونورق، منكنه نك قباغى حكمنده اولان وايچ طرفى
 (كبه) قابلى بولان مقابل لوحه صقشديرلىق صورتيله تمثيل
 اولنور ايدى .

طامبون

شو (تمثيل) تعبيرى (استامپ) كلمه سنك مقابلى غد
 اولسه بيلور . چونكه تمثيل لغته بر شئيك بعينه صورتى نقش ايلكدر . مهرى
 مركبيلوب بر كاغده باصتق تمثيلدر كه بؤگا بز اصطلاحزده نقش خاتم ديرز .
 ايسته مدحت افنديش نظر دقتى جلب ايدن (حلب مطبوعى) بويولده بر تمثيلدر .
 بوايسه ينه تكرار ايدرز تاريخ طباعته هيج براهميت افهام ايتمز . و هيج بروقت عالم
 طباعت منسوبىي عننده حروف عربيه نك طباعته تطبيقى مجتنى تنوير ايتمز .
 چونكه بؤگا طباعت ديغمز .

اگر خط عربىڭ طباعته نهوقت تطبيق اولنديغى مراق ايديلور ايسه حلبده
 باصلمش اولان كتابى گورمكله مسئله حل ايديله مز . حتى مهور كتاب حروفله
 مطبوع بولنش اولسه بيله مادامكه ۱۷۰۶ ده باصلمش اولمسنه . بنى تاريخ طباعت
 اسلاميه نسته پك يكيذر . چونكه خط عربىڭ طباعته تاريخ تطبيقى آشاغيده
 كوريله جگى جهته طباعت حاضره نك تاريخ حدوتى اولان ۱۴۴۰ تاريخ ميلاديسندن
 فقط ۷۵ سنه صكرمه در .

§

(۱) طامبون Tampon شكلنده گورلديكى وجهله اوزرى مشين قابلو ايچنى قتيق ويا
 ياموق گي عوشاق شيلرله طولديرلمش صابلو بر آلتدر كه فن طباعت حين احدثنده حروف
 قابلرته مركب آنگله و بيلور، يعنى اليوم طبع ماكنه لرنده مستعمل مردانه لك ايشنى گورر
 ايدى . حالا بعض الواح محكوكده و (طابيل دوس) بولنده محكوكات نازكيه مركب و برمكه
 قوللايلور . (لغت ابوالضيا)

اگر غوتنبرغك اثر اختراعى اندلسدمكى اهل اسلامك علوم و معارفدهگى و ووشوكتند، شايع اولسه ايدى، شبهه سزىر در حال تقليد و تطبيق ايدرلرايدى، چؤنكه عربلر خصيصه معرفتجه زمانلرندهكى اقوامك كافه سنه فائق ايدى. بزايسه اوتارنخلرده خاصه، معرفتى خواص طبيعىه سزىر حالنه كتوره جك دورلردن بك اوزاق برمنزلده ايدك. اوزمانلر ده دور استيلا و فتوح سزىر تكمل ايتماش، هنوز سيف عثمانينك درنيام اوله جق زمانى حلول ايتماش ايدى. بوايسه طبيعى ايدى.

جماعت بشردن هر بر جماعت قوپوب گلديگى ىرى يا كندوسنه كافى كورمديگى ايجون كندوسنه لايق بر ىر بولمق امليله ترك ايتمشدر، يا خود كندوسنى راحت سزىر ايدن بر مسلطن قور تلق ايجون ىرىنى يوردنى، دارنى ديارنى فدايه مجبور اولمشدر. ايشته عشرينمىزك ماوراءالنهر دن قلقوب بورالره گلگى دىنى ايكنجى صورته يعنى، جنگيز كجى عالمى سيلايه خون ايله ريان ايتك ايسيتيان بر خونخوارك تسلطندن سلامت ايرمك مقصديله وقوع بولمش ايدى. فقط قوم سزىر مغلطور اولديغى و له الحمد حالا مرتبه عصبيتده محافظه ايلديگى و الى ماشا الله محافظه ايده جگندنده امين اولديغىر خصائل عاليه متانه اولسه اولسه بيوجك بر جفتلك عد اولته بيلان سكود قصبه سيله اكتفادن مستغنى اولديغندن، ايلروده قوره جنى بنائى معظم سلطنته لايق بلدان واسعه به احتياجى وار ايدى. بو ايسه اعمال سيفه متوقف ايدى. بويله بر دور استيلاده قلم ايش كوره سزىر. زرو بازو، عزم و همت ايش كودير. قوم سزىر ايسه بو خصوصده اقوام سالفه دن بر قاچينك نامنى منسى ايده جك بر مزيتى حاز اولديغنى آثار فتوحيله اثبات ايتمشدر.

ايشته عثمانيلرك اوتارنخلده غوتنبرغك اختراع دن خبردار اوله ماملرينك اصلى بودر. چونكه تصوير ها يونلرىنى رسم ايتديرمك ايجون (جنتيله بلينى) نامندهكى مصو تر مشهورى خبر آلوده و نديكدن جلب ايدن حضرت فاتح، اگر بو واسطه معرفتن آگاه اولسه ايدى آكا ظفرياب اولمق ايجون بلكه و نديكى قحه شتابان اولوردى. چونكه استانبولك تاريخ قحى اولان ۱۴۵۷ ده مطبعه جيلق هنوز و نديكده دىنى مجهول ايدى. اوتارنخلده غوتنبرغ بيله ادوات طبيعىه سزىر بر عربيه بوكلدرك

کام مایانسدن استراسبورغه، وکام استراسبورغدن مایانسه سورکلیور و زاده عراقی
اولان بولازمه مدنیق قبول ایستدیره جک بریر بوله، یه رقی ال صکره آچلمقدن اولماک
ایچون برمناستره التجا ایلیوردی .

اگر غوتنبرغ فاتح کبی حامی علم و عرفان بر پادشاهدن و پادشاه معارفناه ایسه
سابقه ذکاسیله مدرکات بشره طباعت نامنده بر ترجمان بلزبان ویرمش اولان
غوتنبرغدن خبردار اولمش اولسه ایدی، بری آنک سده سنی سنی پناه ایدنکه
شتابان اولور؛ دیگر ایسه اوله بر صاحب معرفتہ تحت هایونی قرینده جای شرف
وشان تخصیص بیوریر ایدی .

§

خط عربیہ نیک طباعتہ تطبیق

اصل اوگرنمک ایستدیکمز شی یازومرنک بوصنعتہ زمان تطبیق در .

غریبدرکه اوروپانک ال مترقی ظن اولان یرلرنده پاپاسلرک اغواسیله شیطان
ایجادی اولمق اوزره تلقی اولنهرق، اثرلریله، مؤثرلریله آتشدن آتیلان بو واسطه
بدیعه، ینه اوروپانک ال زیاده رواجگاه تعصب اولمش یرلرنده مظهر حمایت اولور
وده غریبی پاپالرک همت و عنایت نقدیله لریله بیوک بیوک مطبعه لر آچیلهرق خطوط
اسلامیه بیله طباعتہ تطبیق اولنیوردی .

معلومدرکه بزده طباعتک تاریخ ایجدادی ۱۷۲۲ سنه میلادی سنه تصادف ایدر .
حال بوکه حروف متحرکه عربیه ایله مرتب عربی العبارة بر کتاب ۱۵۱۴ ده ایتالیانک
(فانو) قصبه سنده طبع ایدلمشدر، که احداث طباعتدن ۷۴ سنه صکره و بزده کی احداثدن
۲۰۸ سنه مقدمدر .

بو مطبعه پاپالردن ایکنجی یولیوس طرفندن تخصیص اولنسان بر مبلغ عظیم ایله
تأسیس اولمش و اداره سی ده ونیدک مطبعه جیلرندن (غره غوریو دا غره غوریس)
نامنده مقتدر برینه تودیع ایدلمش ایدی . ایلک دفعه اولنهرق بو مطبعه ده عرب
حرفلریله ۱۵۱۴ سنه میلادی سنه (سبتم اوره قانونیک) نام ادعیه سبعة مجموعه سی،
طبع اولمشدر .

بوتاربخدن ۴ سنه صکره ۱۵۱۸ ده ونديکلی (باغانی دی برسیکیا) نامنده
اذکیادن بری پاپانک کیسه رهبانیتدن صرف ایستدگی مبالغ ایله تصنیع اولان آباء
حروفی سرقله امهاتی وجوده کتوره زک برچوق عربی حروف دوکش و بونگله
۱۵۱۸ ده (قرآن کریم) طبع ایتشد. (۱) مؤخرآ باغانی نك بوتجرائی بابا طرفدن
خبر آلنرق الیه ایدیلان نسخ مصاحف (اوطودافه) یه تسلیم اولمش ایسه ده
باغانی، بابا خبر آلجهیه قدر برخیلی نسخ قرآنی یی فاس و هند طرفلرینه ارسال ایله
مأمولی وجهله نائل یسار اولمشدرکه بوده اعتقاد عاجزانه بجه مجزات باقیه قرآنیهدن
برجلوه جلیله ربانیهدر. چونکه آباء یسوعیه نك مقام ریاستنده یولان برذاتک
همت نقدیه سیله یاپیلان بوتجرفلر کتب دینه نصرانیه طبعنه وساطت ایده جک ایکن
شیوه قدر بشقه بر صورتده جلوه گر اولغله مراد ایدیلان خدمته دکل اراده ازلیه نك
صدوری وجهله نسخ قرآنیه نك تکثیرینه آلت اولمشدر.

ایکنجیسی: بابالردن اونجی لئون ۱۵۱۶ ده روماده واقع «کرنال» سراینده
تأسیس ایلدیگی بر مطبعه جسیمی ونديکده نفاست طبعیه سیله شهرت بولش اولان
(دومینق بازا) اسمنده برذاتک دست ادارمه تودیع ایلش ایدی. بومطبعه دومینق
النده اوقوته کوره خیلی ترقی ایتش ولاین الفباسیله مجدداً نوع نوع حرفلر حک
واصاغه ایتدیرمش ایدی. مؤخرآ بشنجی سقستوس (۲) ۱۵۸۵ ده بابالق مسندینه
واصل اولنجه بومطبعه ده السنه اجنبیه حروفنی دخی جمع ایله بر (بیل بولغلوط)
یعنی بلغات برکتب سماویه مجموعا سی طبعنی تصحیم ایتش و اوتصمیم سایه سنده
صورت مخصوصه ده عربجه حرفلر حک ایتدیرمشدرکه بوده ۱۵۸۵ ایله ۱۵۹۰
سنه میلادیه سی آرمه سنده وقوعه کلشدر. (۳)

- (۱) بوتقرآن مطبوع الیوم آلمانیا کتابخچلرنده یوزرله موجوددر.
(۲) بشنجی سقستوس اون اونجی غره غواره خلف اولمش ایدی. بوپاپانک انتخابنه سبب
قولتقرلنده ایکی دگنک اولدیغی حالده دائماً خیمه قد اوله رق یورعی ایش. وقتاکه ۱۵۸۵ ده
پاپالعه انتخاب اولنهرق کلیساده رسماً پاپا اعلان اولغسی اوزرته بر دیره قولتی دگنکرینی فرلانغله
برابر - امداد جناب مسیح ایله شوآنده وجودم حیات تازه کسب ایدرک اعوجاج بدتم استقامت
اصلیه سنه رجعت ایلدی - قولیه سروسپی مانند اولان قامت بلندینی اظهار ایلشدر.
(۳) حتی بومطبعه نصیرطوسی نك اصول الاقلیدسنی دخی بوتاریخده حروف عربیه ایله باصلشدر.

بومطبعه مؤخر آله مان پایا طرفدن (آلدوس مانوچی بؤس) نامنده کتبخ برطایعه
تودیع اولمش و برعصر صکرده (قونغر غاچسیونه دی پرویاغاندا فده) نامنده کی کتب
مقدسه جمعیتنه ترک ایدلمشدر .

واتیقان مطبعه سنده دخی حروف عربیه وار ایدی . ۱۵۷۸ ده فرانسه حروفی
حکا کلرندن مشهور (رقبر غراژقون) - احتمال که مومی الیهاک پدری نیقوله
غران ژقون در که فرانسه حروفلینی حک ایلشدر - قاردینال دومدیچی طرفندن
رومایه دعوت اولنهرق السنه شرقیه حروفلینی حکنه مأمور ایدلمشدر . بو حروف
الیوم روماده موجوددر .

ویانه ده بر مطبعه جسیه صاحبی اولان (میخائل سیممرمان) ازباب هنردن (قاصبار
قراقت فون الوانگن) نامنده بر ذاتی صورت مخصوصه ده سوریه یه اعزام ایله برقاج
نوع خطوط عربیه یازدیرتمش و ویانه یه عودتسنده ینه بؤهنوره آباء حروفی حک
و بعده امهاتی اعمال ایله اصاغه ایتدیرمش و بونفرله ۱۵۵۴ سنه سنده زبورک ترجمه
عربیه سندن ایکی مزماری باصمشدر .

۱۵۸۹ له ۱۶۱۱ سنه لری آرمسنده فرانسه ناک درسعات سفیری اولان (فرانسوا
ساواری دو بره) استانبوله بر حکاکه خط نسخ ایله خط تعلیق حک ایتدیرمش
و برسنه صکره سکرسان او زره پارسه طبع ایدمش اولان Le Jaye (له ژه انک) کتاب
مقدسنده استعمال اولمشدر . ایشته بو حروفلر اوتاریخده (امپریه ری روآیال) و صکره
(امپریه ری امپریال) اولان و الیوم (مطبعه ملیه) عنواتی حاز بولسان فرانسه
حکومت مطبعه سنده آباسیله . امهاتیه موجوددر که حالا فرانسه ده عربی ، فارسی
و ترکی لسانلریله هر نه طبع ایدلمک مراد ایدلسه بو حروفله ترتیب و طبع اولمقده در .
(غالباً مقدمات اقدام غرضه سنده نشر اولنان بر مقاله ده و قتیله فرانسه ناک درسعات
سفارتسنده وجودندن بحث اولنان مطبعه بو حروفلردن کنایه اولمی در . یوقسه استانبوله
نه اوتاریخده ، نه آندن صکره گرک فرانسه سفارتسنده و کرک سائر اجنبی سفارتلردن
برنده مطبعه کشاد اولمامشدر . حتی استانبوله ترکیه حروفک زمان احدائی اولان
۱۱۳۶ سنه سندن اول دولت عثمانیه تابعیتنده بولنان اقوام غیر مسلمه لسانلردن

فقط یهودیجه مستثنای اوله رزق هیچ بریله بر مطبعه تأسیس ایدلماه شد. بوتعداد ایستدیگمز
لسانلرله آچلمش اولان مطبعه لر هپ سلطان احمد ثالث حضرت تلمری دورندن، یعنی طباعت
عثمانیه مزك احداثدن صکره در. اجنبی مطبعه سی ایسه غلطه ده ۱۷۷۰ سنه سنده تأسیس
اولنان قاسترو مطبعه سیدزکه الیوم ۱۲۹ یاشنده وینه بونام ایله بردوامدر. ایکنجی
مطبعه اجنبیه ایسه کندوسنی دخی طانیس اولدیغمز (قنول) ک مطبعه سیدزکه بوده
دور محمودخان نانیده کشاد ایدلمش ومؤخرآ زه لیج مطبعه سی آکا خلف اولمشدر. (دیگر
مشهور بر مطبعه ده ۱۵۸۹ سنه سنه طوغری روماده قاردینال (فردیناندو
دی مدیچی) طرفندن تأسیس اولمش ایدی. بوذات براز صکره بالورائه طوسقانه
غراندوقه سی اولدیغندن، مطبعه سی رومادن فلورانسیه آلدرمش ومطبعه سنه ده
عالمه سی نامی اضافه ایله (تیووغرافیا مدیچه یا) اسمنی ویرمشدر.

اداره سی ایسه مقدا سکرنجی قلممان طرفندن کرینال مطبعه سی مدیریته
نصب ایدیلان (آلدوس - مانوچی بوس) ه تودیع ایتمشدرکه بوذات بالآخره عادتا
بر خاندان طباعینه رئیس اولمش وکندوسندن صکره بر قاق قرن اولاد و اخفادی
هپ بونام ایله مطبعه جیاقدده دوام ایتمشدر.

ایشته بومطبعه ۱۵۹۳ تاریخ میلادیسنده ابن سینانک آثارندن یگرمی قدر
مؤلفاتی عربجه حرفلرله طبع ایتشدزکه الیوم نسخ منتهی هربرده بولمخده در.

§

انگلترده (آرشووک) ویلهلم لاندوس اوتهدن برو طویلامش اولدینی برطاقم یازمه
کتابلری باصدیمرق ایچون ۱۶۳۰ ده قرال برنجی شارلی بر مطبعه تأسیسه
تشویق ایله موفق اولمش وقرال، مطبعه لرک تکثرند اولان منفعت ماده و معنویه
تقدیر ایلکله ۱۶۳۹ ده (نیوقاسل) ده دخی ایکنجی بر مطبعه تأسیس ایتمش ایدی که
بومطبعه مؤخرآ حکمداراننی مدافعه یلک چوق آثار طبع ایتشدز.

۱۶۵۷ ده دوقتور والتون بر (یدیل پولیغلو) یعنی بر قاق لسان ایله برکتب
سمایه قدیمه مجموعه سی طبع ایتدیمرک آرزو ایدلیگندن او تاریخده (روس قرافت)

نامندہ بریٹنک تحت اداره سندہ بولنان بومطبعہ ۹ لسانی حاوی اولان بوکتاب غایت
دقت و اهتمام ایله طبع ایدلمش و بو ۹ لسانده حروف عربیہ دخی داخل بولمیشدر .
حتی تاریخ طبعاعتده ایلك دفعه اوله رق اعانه ایله طبع اولندیفی مقید بولنان
کتاب بوکتابدز . و حتی مشهور قرومودل بوکتابک طبی ایچون مطبعہچی به ۱۰۰۰
(کینه) یعنی ۲۶ بیك شیلین اعانه ایئدیگی کبی کاغذینک کمرک رسمندن معاف
طوئسنه دخی مساعده ایلمشدر . (۱)

بوندن طولانی مثل طرفندن اول کتابة درج ایدیلان دیباجهده قرومودله
تشکرات اننه آمیزده بوللمش و مؤخرآ ۱۶۶۰ ده استوارت خاندانک اعاده سلطتی
ایله ایکنجی شارل نائل حکومت اولدیفی صرمده قرومودله اولان دعا وئشان طولانی
بودیباچه کتابدن قویارتدیرلمشدر .

انگلز مطبعه لری میانده السنه مختلفهده جمع حروف ایلكه شهرت قزائمش
اولان مطبعه (آرشهوهك دی كنتر بری جلمبر شلدون) ك ۱۶ بیك انگلز لیراسی
صرفیله ۱۶۷۷ ده یاپدیردیفی مطبعه دركه (تیارؤم شلدونیانوم) نامیله توسیم اولمیشدر .
بو مطبعه یه اوقوسفور بسقوبوسی (جون فك) السنه شرقیدن حلك ایئدیردیگی
عربی و فارسی حرفلری ، یعنی نسخ و تعلیق حروف اهدا ایلمشدر .

§

هولاندا . فلنكك الك مشهور حكاك وصیغی اولان (یوهان میخائل فلایشمان)
نامندگی آلمانكه (یوهان آن چهده) نام ذاتك مطبعه سندہ مستخدم ایدی . ۱۷۶۸ ده
بومطبعه نك رومی ، عربی ، فارسی ، عبرانی حرفلری تجدیدآ حك و اصاغه ایلمشدر .

§

شوتفصیلاتی بالتبع تحریر و اعطایتمك كمزده سبب اولان حلب مطبعه سی مدحت
افندیك ویرمش اولدیفی اهمیتله كوريله حك هیچ بردگری حازدكلدر . چونكه حلب
مطبعه سی دیسلان شی انطاقیه یطریقك تشویقیله (اولاحیا) مناسترندن كئش اولان
(اسناغوف Snagof) نامندہ بر رهاب طرفندن آغاج اوزرینه حك ایدلمش
(۱) چونكه او تاریخده انگلترده كاغذ اسمال اولغیور دنیانك هر طرفنه هولاندان
گوندرباور .

صحیفه لرک بر منکنه نلک تضییقه کاغده نقشندن بشقه برشی دگلدر . ایلک اثری ایسه
 ۳۵ طبقه کاغذک ایکی کره قاتلمسندن عبارت اولان واصطلاح طباعتده (ابن وقتاوو-
 یعنی مثنی) دینلان ترتیبی حاوی ۲۸۰ صحیفه لی برکتانیدن عبارتدرکه اوده مزامیرداوددر .
 ایکنجی اثری ایسه ۱۷۱۱ ده (سنت آطاناش اڭ دعا کتانی و اوخنجیسی
 ۱۷۳۵ ده سفر لرک ایکنجیسی در .

۱۷۳۲ ده (عبداه بن ظاهر) اسمنده بر مارونیت راهبی لبنان ده (مارحنا) مناسرتنده
 عربی حروفله بر مطبعه تأسیس ایتشددرکه اصل شایان دقت بومطبعه در .
 چونکه استانبول مطبعه سندن طقوز سنه صکړه ۱۱۴۵ سنه هجریه سنده تأسیس
 اولمشدر . قولاندینی حروف ایسه نه واتیقان ، نه کرینال ، نه ده فرانسه مطبعه لر-
 ینک حروفی ایدی . بو حرفلری سوریه عربلرینک قولاندینی نسخ ایله یازمش
 و اقصورته بالذات کندوسی حک ایتشددر .

ایلک طبع ایتدیگی کتاب ده ینه مزامیر داؤدک عربجهیه ترجمه سی ایدی .
 فرانسر حکیم مشهوری (وولنه ی) سوریه ده کی سیاحتی آشناسنده بومطبعه بی ده
 زیارت ایتش و سیاحتنامه سنده آندن بحث ایتدیگی صروده (درت راهب ترتیب
 و طبع ایشلریله ، درت راهب ده تجلید ایله مشغال ایدی) دیمشدر . وولنه ی بومطبعه نلک
 محصول طبعی اوله رقی ۱۳ کتاب تعداد ایدیور . بالطبع کتابلرک اون اوچی ده کتب
 مذهبیه دن عبارتدر .

(شننره) نامنده بر آلمان سیاحی ده ۱۷۳۴ ایله ۱۷۹۴ آره سنده ۶۰ سنه ظرفده
 بومطبعه محصولی اوله رقی ۳۴ کتاب تعداد ایلور .

ایشته تاریخ طباعت عثمانیه بی تنویر ایده جک خصوصات طباعتی علی قدر الامکان
 تنوع و اتیان ایلدک . مأمول ایتمزکه بومقاله مزده تحقیق و تدکار ایتدی کمز معلومات
 تاریخیه ناقص اولسون . نقصانه قائل اولوبده دلائل تاریخیه ایله اکاله همت ایده جک
 ذوات کورر ایسه ک بالطبع نمون اولورز .